

1. హైదరాబాద్ రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ తమ కాలంలో సామాజిక-రాజకీయ చైతన్యం, చలనశీలతను ఏ విధాలుగా ప్రోత్సహించింది? దాని ప్రధాన అంశాలను చర్చించండి.

నిజాం నిరంకుశ పాలనలో హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ (HSC) ఒక శక్తివంతమైన రాజకీయ శక్తిగా ఉద్భవించింది, హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ప్రజలలో, ముఖ్యంగా తెలంగాణలో సామాజిక-రాజకీయ చైతన్యాన్ని మేల్కొల్పడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది. దాని ప్రజా ఉద్యమాలు, విద్యా ప్రయత్నాలు, సంస్కరణవాద ఎజెండా ద్వారా, HSC భూస్వామ్య అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా పౌరులను సమీకరించింది. ప్రజాస్వామ్య పాలన మరియు భారతదేశంతో ఏకీకరణకు పునాది వేసింది.

1. పౌర హక్కులు మరియు రాజకీయ స్వేచ్ఛ కోసం వాదన

- నిజాం అణచివేత పాలనను సవాలు చేస్తూ, వాక్ స్వేచ్ఛ, సమావేశ స్వేచ్ఛ మరియు పత్రికా స్వేచ్ఛతో సహా పౌర స్వేచ్ఛల కోసం HSC ప్రచారం చేసింది.
- ఉదాహరణ: రాజకీయ ఆంక్షలకు వ్యతిరేకంగా నిరసన తెలపడానికి, ప్రాథమిక హక్కులను డిమాండ్ చేయడానికి సత్యాగ్రహ ఉద్యమం (అక్టోబర్-డిసెంబర్ 1938) ప్రారంభించబడింది.
- ప్రభావం: ఈ చొరవలు విస్తృత భాగస్వామ్యాన్ని ప్రేరేపించాయి. ప్రజలలో రాజకీయ అవగాహన మరియు ప్రజాస్వామ్య ఆకాంక్షను పెంపొందించడంలో సహాయపడ్డాయి.

2. భూస్వామ్య అణచివేతకు ప్రతిఘటన

- రైతులను దోపిడీ చేసి, దిగువ వర్గాలను అణచివేసే జాగీర్దారీ మరియు భూస్వామ్య వ్యవస్థలను కాంగ్రెస్ బహిరంగంగా వ్యతిరేకించింది.
- ప్రభావం: భూస్వామ్య ప్రభువులకు వ్యతిరేకంగా దాని ప్రచారాలు భూస్వామ్య ఉన్నత వర్గాల అధికారాన్ని బలహీనపరిచాయి. ముఖ్యంగా గ్రామీణ పేదలు మరియు కౌలు రైతులలో సామాజిక-ఆర్థిక అభ్యున్నతిని ప్రోత్సహించాయి.

3. భారతదేశంలో హైదరాబాద్ విలీనంలో పాత్ర

- 1947లో జాయిన్ ఇండియా ఉద్యమంలో HSC ముందంజలో ఉంది, బహిరంగ సమావేశాలు నిర్వహించడం మరియు విలీన డిమాండ్‌ను నొక్కి చెప్పడానికి భారత జాతీయ జెండాను ఎగురవేయడం జరిగింది.
- హైదరాబాద్‌ను విలీనం చేసుకోవడానికి భారత ప్రభుత్వం చేపట్టిన సైనిక చర్య అయిన ఆపరేషన్ పోలో (1948)కు కూడా ఇది మద్దతు ఇచ్చింది.
- ప్రభావం: హైదరాబాద్‌ను భారత యూనియన్‌లో శాంతియుతంగా విలీనం చేయడంలో, ప్రజాస్వామ్య సంస్థల స్థాపనకు దోహదపడటంలో ఇది కీలకమైనది.

4. విద్యా కార్యక్రమాలు మరియు అక్షరాస్యత ప్రచారం

- సాధికారతకు ఒక సాధనంగా సార్వత్రిక విద్యను HSC నొక్కి చెప్పింది.
- ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో పాఠశాలలు, గ్రంథాలయాలు మరియు కళాశాలల స్థాపనకు ఇది మద్దతు ఇచ్చింది.

- ప్రభావం: ఈ ప్రయత్నాలు అక్షరాస్యత రేట్లను మెరుగుపరిచాయి, సమాచారం ఉన్న పౌరులను పెంపొందించాయి మరియు రాజకీయ ప్రక్రియలలో విస్తృత భాగస్వామ్యాన్ని సాధ్యం చేశాయి.

5. మహిళా సాధికారత మరియు సామాజిక సంస్కరణ

- విద్య, అవగాహన మరియు రాజకీయ భాగస్వామ్యం ద్వారా మహిళల అభ్యున్నతికి HSC మద్దతు ఇచ్చింది.
- ఉదాహరణ: HSC సమావేశాలకు సమాంతరంగా నిర్వహించబడిన ఆంధ్ర మహిళా సభలు వంటి కార్యక్రమాలు మహిళా అక్షరాస్యత మరియు నాయకత్వంపై దృష్టి సారించాయి.
- ప్రభావం: ఈ ఉద్యమాలు స్త్రీలు సామాజిక సంస్కరణలు మరియు రాజకీయ కార్యకలాపాల్లో పాల్గొనడానికి వీలు కల్పించాయి, పితృస్వామ్య నిబంధనలను సవాలు చేశాయి.

6. సామాజిక వివక్షకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం

- అంటరానితనం, కుల వివక్షతను నిర్మూలించడానికి, సమానత్వం, సామాజిక న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించడానికి కాంగ్రెస్ చురుకుగా పనిచేసింది.
- ఉదాహరణ: జోగిపేట సభలో (1930), వితంతు పునర్వివాహం మరియు తప్పనిసరి ప్రాథమిక విద్యకు మద్దతుగా తీర్మానాలు ఆమోదించబడ్డాయి.
- ప్రభావం: ఈ సంస్కరణవాద విధానాలు సామాజిక సమ్మిళితత్వాన్ని, ముఖ్యంగా అణగారిన దళిత వర్గాలను ప్రోత్సహించాయి.

7. రాజకీయ సమీకరణ మరియు ప్రజా ఉద్యమాలు

- నిరంకుశ పాలనకు వ్యతిరేకంగా HSC సామూహిక సత్యాగ్రహాలు, సమ్మెలు మరియు ప్రదర్శనలను నిర్వహించింది, విద్యార్థులు, కార్మికులు, మహిళలు మరియు రైతుల నుండి భాగస్వామ్యం పొందింది.
- ప్రభావం: ఈ చర్యలు రాజకీయంగా అవగాహన కలిగిన మరియు సమీకరించబడిన సమాజాన్ని ఏర్పరచడంలో సహాయపడ్డాయి, ప్రజాస్వామ్య పాలనను స్వీకరించడానికి, నిరంకుశత్వాన్ని ప్రతిఘటించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి.

8. అవగాహన కోసం ఫ్రెస్ మరియు ప్రచురణల ఉపయోగం

- కాంగ్రెస్ తన సందేశాన్ని వ్యాప్తి చేయడానికి వార్తాపత్రికలు, కరపత్రాలు మరియు రాజకీయ సాహిత్యాన్ని ఉపయోగించుకుంది.
- ఉదాహరణ: సురవరం ప్రతాప్ రెడ్డి ప్రచురణ గోల్కొండ పత్రిక (1925) జాతీయవాద, ప్రజాస్వామ్య ఆలోచనలను ప్రోత్సహించడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది.
- ప్రభావం: ఈ ప్రచురణలు రాజకీయ చైతన్యాన్ని పెంపొందించడంలో మరియు ప్రజలకు వారి హక్కులు మరియు విధులపై అవగాహన కల్పించడంలో కీలక పాత్ర పోషించాయి.

ముగింపు

హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో సామాజిక-రాజకీయ పరివర్తనకు ఒక మార్గదర్శిగా నిలిచింది. పౌర హక్కులు, భూస్వామ్య వ్యతిరేక పోరాటాలు, విద్యా సంస్కరణలు, మహిళా సాధికారత మరియు జాతీయ సమైక్యత కోసం దాని నిరంతర క్రియాశీలత ద్వారా, ఇది ప్రజాస్వామ్య మరియు న్యాయమైన సమాజానికి పునాది వేసింది. దాని వారసత్వం జ్ఞానోదయ రాజకీయ సంస్కృతి, నిరంకుశ పాలన ముగింపు మరియు హైదరాబాద్‌ను భారత యూనియన్‌లో విజయవంతంగా ఏకీకృతం చేయడం రూపంలో కొనసాగుతుంది.

2. వందేమాతరం ఉద్యమం ఒక ఆకస్మిక ఉద్యమంగా జాతీయ నాయకత్వాన్ని అప్రమత్తం చేసింది. మీరు అంగీకరిస్తారా? దాని ఆవిర్భావం మరియు స్వాతంత్ర్య సమరంపై దాని ప్రభావాన్ని చర్చించండి.

అవును, హైదరాబాద్‌లో వందేమాతరం ఉద్యమం విద్యార్థుల నేతృత్వంలో జరిగిన తక్షణ తిరుగుబాటు, దాని ఆకస్మికత, తీవ్రత మరియు నిజాం నిరంకుశ పాలనను సవాలు చేసిన విధానం కారణంగా ఇది దృష్టిని మాత్రమే కాకుండా జాతీయ నాయకత్వాన్ని కూడా ఆకర్షించింది. ప్రారంభంలో స్థానికంగా ఉన్నప్పటికీ, ఇది త్వరగా జాతీయ ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది, హైదరాబాద్ సంస్థానంలో ప్రతిఘటన, సామాజిక-రాజకీయ మేల్కొలుపుకు చిహ్నంగా మారింది.

వందేమాతరం ఉద్యమం యొక్క మూలం

1. ఆకస్మిక విద్యార్థుల నిరసనలు

- భారత జాతీయవాదానికి ప్రతీక అయిన "వందేమాతరం" - దేశభక్తి గీతాన్ని పాడటంపై నిషేధాన్ని ధిక్కరించిన హైదరాబాద్‌లోని విద్యార్థులు ఒక ప్రణాళిక లేని, సాధారణ ప్రజల నుండి వచ్చిన ప్రతిచర్యగా ఈ ఉద్యమం ప్రారంభమైంది.
- పాఠశాలలు మరియు కళాశాలలలో విద్యార్థులు వీధుల్లోకి వచ్చి, బహిరంగ సభలు నిర్వహించి, నినాదాలు చేస్తూ, నిజాం ప్రభుత్వం అరెస్టులు మరియు అణచివేత చర్యలకు దారితీసింది.

2. ఉత్తేజకరంగా కరినమైన అణచివేత

- విద్యార్థి నాయకుల అరెస్టులు మరియు కరినమైన శిక్షలు మరింత అశాంతిని రేకెత్తించాయి. ఉద్యమాన్ని అణచివేయడానికి బదులుగా, నిజాం చర్యలు ప్రజల ఆగ్రహాన్ని తీవ్రతరం చేశాయి, సమాజంలోని అన్ని వర్గాల దృష్టిని ఆకర్షించాయి.

3. హైదరాబాద్ రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ పాల్గొనడం

- స్వామి రామానంద తీర్థ, బూర్గుల రామకృష్ణారావు వంటి ప్రముఖుల నేతృత్వంలోని హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ (HSC) త్వరలోనే ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించి, నిర్మాణం, వ్యాపార మరియు సామూహిక సమీకరణను అందించింది.
- రాష్ట్రవ్యాప్తంగా శాంతియుత సత్్యాగ్రహాలు, నిరసన ప్రదర్శనలు మరియు బహిరంగ సమావేశాలు నిర్వహించబడ్డాయి, విద్యార్థుల నిరసనను విస్తృతమైన శాసనోల్లంఘన ఉద్యమంగా మార్చాయి.

4. జాతీయ శ్రద్ధ

- ఊహించని విధంగా జరిగిన ఉద్యమం తీవ్రత జాతీయ నాయకులను ఆశ్చర్యపరిచింది. గాంధీ, నెహ్రూ, పటేల్ వంటి ప్రముఖ నాయకులు నిజాం అణచివేతను ఖండిస్తూ, హైదరాబాద్ యువత ధైర్యాన్ని ప్రశంసిస్తూ సంఘీభావం ప్రకటించారు.
- జాతీయ వార్తాపత్రికలలో విస్తృతమైన పత్రికా కవరేజ్ ఉద్యమాన్ని జాతీయ చైతన్యానికి పెంచింది, హైదరాబాద్ రాజకీయ పోరాటాన్ని భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం యొక్క విస్తృత సందర్భంలో ఉంచింది.

స్వాతంత్ర్య పోరాటంపై ప్రభావం

1. హైదరాబాద్‌లో రాజకీయ మేల్కొలుపు

- ఈ ఉద్యమం హైదరాబాద్ ప్రజల్లో, ముఖ్యంగా యువతలో రాజకీయ అవగాహనను పదును పెట్టింది, వారు నిజాం వ్యతిరేక మరియు వలస వ్యతిరేక పోరాటాలలో చురుకుగా పాల్గొన్నారు.
- ఇది రాజకీయంగా స్పృహ ఉన్న పౌరుల తరాన్ని సృష్టించింది, వారు తరువాత తెలంగాణ సమైక్యత మరియు ప్రజాస్వామ్యీకరణలో కీలక పాత్ర పోషించారు.

2. ఏకీకరణకు వేగవంతమైన డిమాండ్

- ఈ నిరసన ప్రజాస్వామ్య పాలన పట్ల ప్రజల కోరికను మరియు నిరంకుశ పాలనకు ప్రతిఘటనను ప్రదర్శించింది, ఇది జాయిన్ ఇండియా ఉద్యమానికి (1947) వేదికను ఏర్పాటు చేసింది.
- ఈ ఊపు చివరికి ఆపరేషన్ పోలో (1948) కు దారితీసింది - భారతదేశం యొక్క సైనిక చర్య హైదరాబాద్‌ను భారత యూనియన్‌లో చేర్చింది.

3. జాతీయవాదం మరియు ఐక్యతను బలోపేతం చేయడం

- "వందేమాతరం" హైదరాబాద్‌లో జాతీయ గర్వానికి చిహ్నంగా మారింది, కుల, తరగతి మరియు మతాలకు అతీతంగా ప్రజలను ఏకం చేసింది.
- ఈ నినాదం యొక్క భావోద్వేగ శక్తి ప్రాంతీయ అంతరాలను తగ్గించడానికి మరియు హైదరాబాద్‌ను ప్రధాన స్రవంతి భారత జాతీయవాద ఉద్యమానికి దగ్గరగా తీసుకురావడానికి సహాయపడింది.

4. సాంస్కృతిక మరియు సామాజిక పునరుజ్జీవనం

- ఈ ఉద్యమం దేశభక్తి కళ, సాహిత్యం, జాతీయ చిహ్నాలు మరియు స్వేచ్ఛా ఆదర్శాల చుట్టూ పునరుజ్జీవనానికి నాంది పలికింది.
- గతంలో అణచివేయబడిన సమాజంలో జాతీయవాద భావాలను వ్యాప్తి చేస్తూ, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు, సాహిత్య వర్గాలు మరియు బహిరంగ పరనాలు వృద్ధి చెందాయి.

5. నిజాం పాలనలోని అణచివేత స్వభావాన్ని బహిర్గతం చేయడం

- ఈ ఉద్యమం నిజాం పాలనలోని అసహనం మరియు క్రూరత్వాన్ని బయటపెట్టింది. బహిరంగంగా కొట్టడం, ఏకపక్ష అరెస్టులు రాజ్య అణచివేత యొక్క లోతును వెల్లడించాయి, ప్రజాభిప్రాయాన్ని రాచరికానికి వ్యతిరేకంగా నిర్ణయాత్మకంగా మార్చాయి.

వందేమాతరం ఉద్యమం కేవలం ఆకస్మిక నిరసన కంటే ఎక్కువ - ఇది హైదరాబాద్‌లో రాజకీయ పరివర్తనకు ఉత్తేజకరంగా నిలిచింది. ప్రణాళిక లేనిది అయినప్పటికీ, ఇది స్వేచ్ఛ మరియు న్యాయం యొక్క జాతీయ ఆదర్శాలతో లోతుగా ప్రతిధ్వనించింది, దాని శక్తి మరియు పరిధితో జాతీయ నాయకత్వాన్ని ఆశ్చర్యపరిచింది.

విద్యార్థుల క్రియాశీలత, సామూహిక సమీకరణ మరియు జాతీయ సంఘీభావాన్ని మిశ్రితం చేయడం ద్వారా, ఈ ఉద్యమం హైదరాబాద్ రాజకీయ మేల్కొలుపు మరియు భారతదేశ విస్తృత స్వాతంత్ర్య పోరాటం రెండింటిలోనూ ఒక కీలకమైన అధ్యాయంగా మారింది. దీని వారసత్వం నిరంకుశత్వాన్ని ఎదుర్కొనేందుకు ఆకస్మిక సమిష్టి చర్య యొక్క శక్తికి నిదర్శనంగా నిలుస్తుంది.